

CSALÁDTÖRTÉNET – KÁRPÁTALJÁTÓL SZEGEDIG

A műzsák Beregszászba mentek

Kopasz Márta szegedi képzőművész anyai ágon kötődik Kárpátaljához. Édesapja keze munkáját a beregszászi törvényszék – ma magyar főiskola – őrzi. Szeged támogatta a felújítást. A Szeged Teremnek a művésznő hét képet adományozott.

– Meghívtak Kárpátaljára, hogy rendezzek kiállítást, magam helyett azonban A hét műzsa grafikai sorozatom kedves darabjait küldtem – mesélte a kilencvenöt esztendő *Kopasz Márta*. A neves szegedi képzőművész családja több szállal kötődik a kárpátaljai városhoz.

– Anyai ágon vagyok beregszászi. Őseink, Bocskai erdélyi katonái, szolgálataik fejében kapták kárpátaljai birtokaikat – emlékezett színes elevenséggel a család származására. A hétezer lelkes város a vármegye központjává nőtt, a művésznő nagyapja, a jogász Szeles Elek a hivatali apparátusban, pályája csúcán három vármegye főügyészeként dolgozott.

– Irgalmas embernek mondták, állítólag éjszaka hallgatta ki a rabokat, és kolbásszal megborralva kényszerítette őket – mesél az unoka. – Beleszeretett egy szép pesti polgárlányba, aki azért volt igazán különleges, mert magyarul beszélt és olvasott. Abban az időben ugyanis ha egy lányt magyarul szólítottak meg, azal vágott vissza, hogy: mit képzel, nem vagyok én cseléd!

Kopasz Márta édesapja építtette, ma főiskola a kárpátaljai törvényszék épülete

A szerelemből házasság lett, de az asszony az első kisbajával együtt meghalt. Nagypapám búskomorra vált, bele-

temetkezett a munkájába, félértette a családot.

Később újra megnősült, négy lánya született. A fő-

ügyész számára 1891-ben kínálkozott lehetőség, hogy végleg elhagyja Bereget. Megpályázta a Szegeden frissen fölállított királyi ítéltábla bírói állását, és családjával az Alföldre költözött. A legidősebb lánya, Szeles Olga bevonult a művészettörténetbe is, hiszen maga Munkácsy Mihály mintázta meg Szegeden. Arcvonalait őrzi az épülő Parlament számára festett kép, a Honfoglalás egyetlen nőalakja.

Szeles Olga a jómódú alsóvárosi építészvállalkozóhoz, Kopasz Istvánhoz ment feleségül. A házaspár nemsokára visszatért Beregszászba, ugyanis az építész országos

Szeged Terem

Az első és azóta is egyetlen magyar nyelvű felsőoktatási intézmény, a Kárpátaljai Magyar Főiskola Beregszászon létesült 1994-ben. A főtéren álló egykori Bereg megyei törvényszék műemlék épületében kapott helyet, ám mivel a második világháború után szovjet katonai alakulat állomásozott benne, majd egy finommechanikai üzemnek adott otthont, rendkívül romos állapotban van. Igazgatója a magyarországi városoktól kért segítséget, viszonzásul egy-egy terem őrzi a támogató település nevét. Az elmúlt hetekben adták át a Szeged Termet, amelynek falát Kopasz Márta hét grafikája díszíti A hét műzsa sorozatból. A műalkotásokat a szegedi delegációval Fári Irén, a Móra Ferenc Múzeum történésze kísérte el.

HITVALLÁS

Életünk lépcsősoráról

Emberien szólni az emberiről. Ez a hitvallás, mely a személyes sorsot vezérlő elvek tételes, tömör megfogalmazása. Kopasz Márta szegedi képzőművész-tanár (képünkön) hitvallásának megismerése segíthet, hogy a hétvégi szieszta idején testünk utolérje lelkünket, hogy értelmet nyerjenek a hétköznapiak.

„Az értékekhez, fogalmakhoz, önmagunkhoz és a világhoz való viszonyunk életünk folya-

mán egyre inkább tisztázódik. Ebben a szellemi folyamatban szakaszosan fejlődve egy-egy emelettel mindig feljebb kerülünk. Ha képben gondolkodunk, és az emelkedés-tisztulás folyamatát lépcsősornak képzeljük el, akkor a lépcsősorok közötti pihenők, emeletek minden esetben alkalmat adnak arra, hogy az újabb magaslatok szempontjaiból vizsgálhassuk utunkat. Magasabb emeleteink eredményei természetesen minden megnyilvánulásunkban változásokat hoznak. Az alkotóművész esetében legszembetűnőbben az alkotás területén mutatkoznak a magasabb emberi szint eredményei.

Az alkotóművészet területén a művész stílusváltozásokkal jelzi akarva-akaratlanul az új tartalmakat. Mert az új tartalmaknak szűk és törekeny az addigi kifejezési forma, az előző stílus, azért szétrombolja azt.”

pályázaton elnyerte a törvényszék építésére szóló megbízást. Ebben valószínűleg közrejátszott a Szeles család kiterjedt családi, baráti és szakmai kapcsolatrendszere. Lányuk, Kopasz Márta, már Szegeden született.

– A Nemes takács és a Remény utca sarkán látható nap-sugaras háztól a 16: számig a családjuk volt az utcarész. Majd apám a tulajdonostár-

sával a Dózsa utca 9. számban építtette meg az Erdélyi és Kopasz cég palotáját – sorjáznak az emlékek. – Gyerekkoromban egyetlen egyszer jártam Beregszászon, akkor már Csehszlovákiában. Esperes nagybátyámmal kocsiztunk át, hogy megnézhessem a törvényszék épületét. A tábla ma is olvasható, hogy azt az én édesapám építtette.

DOMBAI TÜNDE

HERRMANN ANTAL, A NÉPRAJZ SZEGEDI MEGTEREMTŐJE

Vándorcigánynak állt, hogy tanuljon

A kolozsvári egyetem tanári karával együtt került Szegedre Herrmann Antal (képünkön), a magyar néprajz egyik megalapozója. Korszerű módszerrel, a nyelvüket megtanulva kutatta a cigányság életét, kultúráját. Nyolcvan évvel ezelőtt Szegeden halt meg.

Az 1851. július 30-án született, brassói Herrmann Antal Bécsben, Kolozsváron, Pesten és Máramarosszigeten tanult, majd a pancsovai és a budai tanítóképzőn oktatott. A kolozsvári egyetem néprajzos magántanáraként az erdélyi szászok, örmények és cigányok életét tanulmányozta. Huszonhat évesen az az ötlete támadt, hogy vándorcigányok csoportjával tölt egy nyarat, és így kutatja szokásaikat, nyelvüket, zenéjüket. Szökött fegyencnek adta ki magát, a bizalmukba férközött, és még cigányul is megtanult tőlük. Bámulatos emlékezőtehetsége segítette, meg néhány csendőrt, akiket beavatott a tervébe. Tapasztalatairól ugyanis csupán úgy készíthetett feljegyzéseket, hogy a hatóság időről időre „begyűjtötte”. Fogdába kísérték, ott nyugodt körülmények között papírra vetette, amit látott és hallott.

Feltáró munkája teremtette meg a hazai cigányságkutatás alapjait. Szótár és nyelvtan összeállításában segédkezett. Félézernél is több költeményt gyűjtött, melyeknek kéziratát a szegedi egyetem őrzi, amíg a

hatvanas években nyoma nem veszett. Herrmann Antal elkötelezett segítőtársra lelt a néprajzos Wlislöck Henrikben és József főhercegben. A nyelvüket megtanuló Habsburg főnemes figyelemreméltó gesztusokkal és jelentős pénzadományokkal támogatta a hazai cigányságot és kultúrájukat. Pénzelte, sőt budai házába be is fogadta a Herrmann Antal alapította, első magyar néprajzos folyóiratot. Idehaza néprajzi társaságot alapított.

Herrmann Antal hetven esztendősen, a Kolozsvárról kiutasított egyetemmel került Szegedre. 1921-ben az első néprajzos magántanár lett, bár tanácsokat nem szerveztek számára. Eleinte bölcsészeknek adott elő ciganisztikát, ám annyira népszerűnek bizonyultak órái, hogy más karokra is meghívták. A negyedéves Bálint Sándor is hallgatója volt, aki tudós tanára okos és szellemes rögtönzéseit őrzi meg emlékeztében. Feltűnő jelenség volt: spárgával kötötte meg a nadrágját, a bakancsából pedig rendszerint lógott a fűző.

Feleségével az 1926. április 15-én, este bekövetkezett haláláig a Jósika utca 30. szám alatt lakott. Sírja a Belvárosi temetőben, Juhász Gyuláé közelében található.

D. T.

Utódok

Kiváló szervező, világlátott és tájékozott tudós volt. Nagyszerű külön – egészítette ki a Herrmann Antalról vázolt képet a szegedi néprajz tanszék jelenlegi vezetője, Barna Gábor. – Korszerű módszertana és lényeglátása máig példamutató a magyar néprajzosok előtt. Valamennyi műve szakirodalom. Írásos hagyatékának jó része sajnos még feldolgozásra vár az egyetemi könyvtárban.

Nívódíjas szakkönyv a gazdáknak

Népszerű a mezőgazdasági szakkönyv, hiszen ahhoz, hogy eladható terméket kínáljon a gazdálkodó, ajánlatos tisztában lennie a legújabb technológiákkal. A mezőgazdasági könyvhónap nívódíjas munkája A takarmányozás alapjairól című kötet a Szegedi Tudományegyetem vásárhelyi főiskolai kara munkatársainak segítségével készült. Újdonsága egy szakmai szótár, mely tizenegy nyelven íródott.

A jövedelmező állattartást manapság már tanulni kell, s a gazdálkodóknak ajánlatos szakkönyveket forgatniuk. Az európai uniós tagsággal a követelmények megváltoztak: már nem lehet bármilyen eleggyel etetni a jószágokat, tudni kell, hogy milyen az ideális takarmány. A Szegedi Tudományegyetem vásárhelyi mezőgazdasági főiskolai kara takarmányozástani és műszaki intézetének megbízott vezetője, *Szücsné dr. Péter Judit* kollégáival több szakkönyvet is írt már, és tagja volt annak a munkacsoportnak, mely az idei mezőgazdasági könyvhónap nívódíjas munkáját, A takarmányozás alapjairól című kötetet készítette. Az intézetvezető szerint elengedhetetlen, hogy a mezőgazdaságból élők időről

Vásárhelyen készült a környezettudomány tizenegy nyelvű kalauza – mondja Szücsné dr. Péter Judit

FOTÓ: TÉSIK ATTILA

időre szakkönyveket olvassanak, s tájékozódjanak a legújabb technológiákról. A régi módszerek már leginkább arra jók, hogy az önellátásra termeljen a gazdálkodó, emiatt egyre nagyobb a kereslet a mezőgazdasági szakkönyvek iránt.

Az elmúlt években több, gazdálkodással kapcsolatos kötet jelent meg a piacon, a választék az egyszerű nyelvezetűtől az alapos szakmai munkákig terjed. Az ilyen kiadványok legfontosabb követelménye, hogy a hazai viszonyokat figyelembe véve segítsék a gazdálkodókat. A mezőgazdasági témákhoz kötődő, ám annál sokkal szélesebb területet felölelő szótár a vásárhelyi főiskolai kar legújabb könyvei közé tartozik. A környezetvéde-

lem, a földtudomány kérdésköre manapság kurrens területnek számít. Tizenegy nyelven – angol, francia, finn, görög, magyar, német, portugál, román, spanyol, szlovák, olasz –, uniós támogatással íródott, s közel harminc területet ölel fel. A takarmányozástani intézet vezetője, kollégájával *Palotás Jánossal* három évig foglalkozott a kötet magyar tartalmával. A szótár az „egy nyelven” beszélést segíti elő. A kiadványhoz CD is jár, így a kiejtésben is segítséget nyújt tizenegy nyelven. Már a mezőgazdasági szakközépiskolában tanuló diákok is hasznosan forgathatják, de kiváló alap lehet egy uniós pályázat elkészítéséhez is.

TÖRÖK ANITA